

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 10.—, za pol leta K 5.—, za četrť leta K 25.—. Posamezna številka 20 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 9 mark, za Ameriko 3 dolarja. Pošiljstvo na uređništvo in upravnništvo Ljubljana, Šelensburgova ulica šte. 6. II. nadatr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati se zaračunavajo, milimeter vrstica in sicer pri enkratni objavi po 60 vinarja, pri trikratni po 58 vinarja, pri šestkratni po 56 vin., pri celoletnih objavah po 54 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane mm vrstica 50 vin. — Reklam. so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Naša prva naloga.

Ponosni smo na svoje strokovne organizacije. In če trdimo, da upravičeno, nam pač nihče ne more ugovarjati, ker so se naše strokovne organizacije v kratkem času lepo razvile in zlasti pa tudi zaradi tega, ker se je vzgojila z razvojem naših organizacij obenem tudi najlepša solidarnost, enotnost in disciplina, s kakršno se ne more ponasati nobena druga organizacija. Če se bo razredna delavska organizacija tudi v bodoče razvijala v tem zmišlu, ji lahko zagotovimo najboljšo bodočnost kot zastopnici delavskih interesov.

V vsem svojem delu pa še vedno opazamo, da je delokrog našega organizatoričnega dela še ogromen. Doslej se razpreda naša organizacija zlasti po večjih industrijskih krajih in okrajih. Kakor pa nam je znano, se nahaja delavstvo raztreseno po vsem Slovenskem v večjih in manjših skupinah. Imamo mesta, trge, vasi, v katerih naša organizacija še ni našla primerne odziva, deloma zato, ker nismo še povsod storili svojo dolžnost, deloma pa zato, ker je delavstvo še premalo samostojno, preveč zatirano in strahovano od raznih meščanskih strank in njihovih priveskov, narodnih in krščanskih socialistov. V tem oziru nas čaka še mnogo dela. Zbuditi moramo tudi to raztreseno delavstvo in ga privedi v naše vrste. Industrijsko delavstvo, kmetiško delavstvo, obrtništvo in malo kmetijstvo, uradništvo, učiteljstvo in državno uslužbenstvo vseh kategorij pravzaprav spada v naše vrste in le čas in primerna vzgoja, agitacija, zbuditev interesnega zanimanja more in mora privedi vse te sloje v naše vrste. V ta namen pa treba dela in zopet dela.

Tega nujnega dela se moramo vsi zavedati. Vsak industrijski okraj, vsak večji kraj ima okolico, v katero pohaja delavstvo po opravkih ali na izlete. Ali ni tukaj najlepša prilika, da nekoliko poagitiramo za naša načela, ali ni tukaj najlepša prilika, da zbudimo med našimi rojaki razredno zavest, jih opozarjamo na naše liste „Naprej“, „Ljudski Glas“ in tudi na „Delavca“. Če dobi preprosti proletarec nekajkrat tudi le posamezno številko katerega naših listov, pa se začne zanimati za vprašanja, ki jih obravnavamo v naših listih, in če smo dosegli le to, smo dosegli uspeh. Še bolj kot pisana beseda, vpliva pa živa beseda. Kdor čuti le nekaj sposobnosti v sebi, naj poizkuša delovati v tem zmišlu v okolišju svojega bivališča. Marsikdo ima po deželi znance, prijatelje, ali pa si jih pridobi. In kdo ga more ovirati pri tem delu, kdo mu more braniti, prirejati prijateljske sestanke, posvetovanja, shode, zaupne in pozneje javne, ter širiti naš tisk med ljudstvom? Danes je ni več moči, ki bi to preprečila.

Da razvijemo delo v tej smeri je sicer vedno naša naloga, da pa to delovanje pospešimo prav sedaj, je pa prav posebna dolžnost vsega organiziranega delavstva. Vsi namreč vemo, da snujejo

meščanske stranke novo državo Jugoslavijo, ki bi jo rade uređile po svoje in ne baš udobno za jugoslovanski proletarijat. Z vso energijo skušajo uveljaviti v novi državi svoje stare privilegije, in sicer še vse trdneje nego so bili ti uveljavljeni v prejšnji naši monarhiji. Prišle bodo vplive v občine in v konstituante. In kaj se bo zgodilo, če bomo prepustili toliko slovenskega proletarijata pijavkam, ki so nas drle vso vojno in nas še danes derejo prav po trinoško? Zgodilo se bo, da zmagaja jugoslovanska buržoazija!

In to ne sme! Delavstvo po vseh industrijskih centrih, vsaka posamezni sodrug, vsaka organizacija politična in člani strokovnih organizacij naj zaradi tega razvijajo agitacijo po vsej deželi. Noben kraj, nobena vas ne sme uiti naši pozornosti. Ponos in velike organizacije še ne zadostujejo, ker je organizacija omejena na gotove kraje. Šele delo za probujanje ljudstva po vsej deželi nam prinese uspehe. Zato čvrsto na delo!

Polnoletnost.

Po srbskem in črnogorskem zakonu je polnoleten, kdor je izvršil 21. leto svoje starosti. Po avstrijskem zakonu, ki je veljal pri nas, pa tudi na Hrvaškem, pa je dosegel človek polnoletnost šele z dovršenim 24. letom, ravno tako tudi v Bosni in Hercegovini. Ta razlika se je morala izenačiti, tembolj ker smo mi s svojim določilom bili precej osamljeni. Naši sosede Nemci in Lahji, kakor tudi Francozje, dosežejo polnoletnost z 21. letom, Švicarji celo že z dovršenim 20. letom. Ravno tako je v Rusiji. Tudi Nemška Avstrija je sledila temu vzgledu ter določila, da postane polnoleten, kdor izpolni 21. leto. Z zakonom z dne 31. julija 1919, ki je bil objavljen dne 2. septembra v „Službenih Novinah“, je za vso kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev uzakonjeno, da postane vsak naš državljani polnoleten s pričetkom dneva, katerega dopolni 21. leto starosti. Za nazaj zakon ne velja. Vsi, ki so bili tedaj dne 2. septembra stari več kakor 21, pa manj kakor 24 let, so postali polnoletni z dnem 2. septembra 1919. Pozdravljamo ta zakon kot mal. toda zelo važen korak na potu izenačenja zakonov v Jugoslaviji.

Bridka resnica o pariški konferenci.

V Parizu sklepajo sedaj o balkanskem problemu. Sklepajo kapitalisti entente in ljudje, ki hočejo organizirati na primer Jugoslavijo tako, da bo sicer ustvarjena Velika Srbija, ne pa zveza ali enotna država balkanskih Jugoslovancev. Vrhutega naloži ta gospoda nam 25 milijard vojne odškodnine v zlatu, zapre pot do Adrije, omeji svobodo in razdeli Slovence, Hrvate in Srbe v velikem odstotku sosednjim državam, tako da o celotnem ujedinenju in gospodarski oziroma razvojni podlagi

pravzaprav niti govora ne more biti. Iz vsega odseva ena: ententa hoče Balkan zaslužiti in s tem preprečiti možnost, da bi balkanski narodi razvili svojo gospodarsko in duševno silo ter z njo ovirali njih vpliv v Adriji in v Orijentu. Ententa hoče imeti na Balkanu nepomembno državo, ki bo slabila obenem tudi srednjo Evropo. Ali bo ta državna tvorba, zaprta in blokirana od vseh strani obsegala le Veliko Srbijo ali bo nastala možnost, da se združijo še z drugimi enakimi državicami na severu, to še ni gotovo.

S tem dejstvom je dokumentirano, kar smo že pred letom pisali o balkanskem vprašanju. Zakaj prepričani smo bili, da ima ententa le svoje načrte, da hoče zagospodovati direktno v Aziji in indirektno v vsej Evropi z edinim namenom, da te dežele izkoristi kot to zahteva moralna kapitalističnega imperializma.

Naše stališče je bilo že dolgo (1909 smo sprejeli tudi resolucijo), da se osvobode in zvežejo balkanski narodi na podlagi, ki bo omogočala razvoj. Danes pa preti nevarnost, da se to zgodi. Krivda temu je v veliki meri malomarnost doma, morda tudi zastopnikov v Parizu, najbolj pa nesmotrenosti političnih strank v Jugoslaviji. Celotno leto že »delamo politiko«, a še do danes se nismo strnili v glavnem vprašanju, kako naj se ta država organizira, ker hočejo meščanske stranke rešiti to vprašanje le sebično. Namesto da bi narodi nastopili složno, izdelali demokratične načrte in zainteresirali ljudstvo za bodočnost države, pa spletkarijo in terorizirajo prebivalstvo ter prepuščajo usodo nove države večinoma ljudem v Parizu, ki nimajo zmišla in niti ne osebne interesa, da bi uveljavili v Parizu voljo balkanskih narodov. In čudimo se še, da nas ententa smatra le za svojo spekulativno igračico!?

To se nam je zdelo potrebno omeniti, ker se razvija proces prav tako kakor smo kazali nanj že zdavnaj v bojazni, da je jugoslovansko ljudstvo žrtev entente in tudi domačih nezmožnih politikov. Opozarjali smo, a pomagalo ni in ne bo, dokler proletarijat sam ne bo odločneje govoril.

Uspeh kovinarske stavke.

Pogodba

sklenjena med ravnatelj. »Strojnih tovarnen in livaren d. d. v Ljubljani« in »Osrednjem društvom kovinarjev in sorodnih strok v Ljubljani« kot zastopnikom delavstva imenovane tvrdke.

Pogodba se je sklenila po posredovanju in razsodbi g. nadsvetnika Mohor Pirnata, predstojnika Osrednjega urada državnih montanističnih obratov ob navzočnosti sledečih gospodov:

1. Zastopnikov »Strojnih tovarnen in livaren d. d. : ravnatelj dr. inž. Milan Vidmar, in prokurist g. Karel Govekar; in g. Juri Bonzelj.

2. Kot zastopnikov Osrednjega društ. kovinarjev in sorodnih strok: g. Ignac Mihevc in g. Ivan Kocjan.

3. Zastopnika delavstva g. Josipa Kramerja.

1. Povprečna temeljna plača zadnjih petih tednov pred stavko se v obratih Tönies in Žabkar zviša za 40 odstotkov v obratu Samassa za 53 odstotkov. Razložek med poviškom temeljne plače obratov Tönies in Žabkar na eni strani in obrata Samassa na drugi strani je utemeljen s potrebo regulacije plač v zadnjem obratu.

Dosedanje draginjske doklade odpadejo, dosedanje družinske doklade ostanejo.

Vsak delavec, ki dela v akordu, dobi pred pričetkom dela delavni list, na katerem je jasno označena cena dela. Ti delavni listi morajo stopiti v veljavo najpozneje en mesec po končani stavki.

3. K že letos izplačanemu nabavnemu prispevku se izplača vsakemu delavcu 50 kron za samce, 75 kron za oženjene.

4. Dosedanje previsoko število vajencev bo v bodočnosti ravnateljstvo omejilo na ta način, da bo za dobo pogodbe sprejemalo nove vajence le v livarno in kotlarno.

5. Strojniki pridejo v kategorijo kvalificiranih delavcev.

6. O vprašanju dopusta naj določa tožadevni zakon.

7. Kovači dobijo usnjate predpasnike, ki ostanejo last tovarne. Tovarna naroči predpasnike takoj po končani stavki.

8. Če dela obrat 9 ur potem se honorira čezura s 50 odstotki poviška. Nočne ure po osmih zvečer in praznično delo se honorira s 100 odstotnim poviškom.

9. Tovarna bo ukrenila vse potrebe, da uvede higijeničen red. S potrebnimi adaptacijami bo tovarna začela takoj.

10. Predelavci Jager Ivan, Pleško Jožef in Kralj Ivan dobijo za 15 odstotkov zvišano tedensko plačo in normirane družinske doklade. Za vse delavke in za zidarje veljajo vse dosedaj navedene točke.

11. Delavci, ki delajo izven obrata, dobijo dnevno doklado in sicer: a) v Ljubljani 5 kron, b) v ljubljanski okolici 20 K, c) izven ljubljanske okolice 25 kron in prosto stanovanje.

Ravnateljstvo ne bo vsled stavke izvajalo nasproti delavcem nobenih konsekvenc.

13. Vajencem se poviša nagrada za 15 odstotkov.

14. Vodstvo tovaren bo brez ovir upoštevalo § 1154 B.

15. Akordne cene se nasproti stanju 1. junija 1919 livarjem povišajo za 33 odstotkov. Pri tem bo vodstvo tovaren gledalo na to, da nemudoma izjednači zasluge livarjev obrata Samassa z zasluzki ostalih dveh livaren. Dosedanje draginjske doklade odpadejo pri vseh livarjih, dosedanje družinske doklade ostanejo.

16. Za večje neuspele odlitke dobi livar polovico akordnega zasluzka odmerjenega za dotično delo.

17. Vsak livar, ki dela v akordu dobi pred pričetkom dela delavni list, na katerem je jasno označena cena dela. Ti delavni listi stopijo v veljavo najpozneje en mesec po končani stavki. Pri določevanju akordnih cen za nova livarska dela bo ravnateljstvo kakor dosedaj vzelo na pomoč mnenje livarskega mojstra oziroma kakega drugega izkušenega livarja.

18. V slučaju, da bi livarne iz kateregakoli vzroka morale nekaj dni počivati, dobijo livarji sledeče minimalne plače:

a) od oprostivke do 21. leta 16 kron;
b) od 21. do 30. leta 20 K. Vsi drugi izučeni livarji 25 K.

19. Ravnateljstvo bo po potrebi zvišalo število težakov v livarni, tako da kvalificiranim delavcem ne bo treba opravljati težaškega dela. Težaki livarne ostanejo izključno livarni na razpolago.

20. Z težake in topilce veljajo vse dosedaj navedene točke.

21. Določbe te pogodbe stopijo v veljavo z dnem začetka dela po stavki in veljajo od takrat naprej za dobo šestih mesecev.

V Ljubljani, dne 2. sept. 1919.

Dodatek

k točki 1. Vsem moškim delavcem garantira podjetje najmanjšo mezdo 2 kroni na uro, vsem delavkam 1 K 75 vin. na uro; k točki 3. Diferenca nabavnega prispevka se zviša na 100 K za samce in na 150 K za oženjene. Nabavni prispevek se izplača 1. oktobra 1919 in sicer vsem delavcem in delavkam, ki so zaposleni v podjetju najmanj od 5. junija 1919 naprej.

22. V slučaju, da bi obrat iz kateregakoli vzroka moral nekaj dni počivati, dobijo delavci izjemni livarji sledeče minimalne plače: od oprostivke do 21. leta 14 K, od 21. do 30. leta 16 kron, vsi drugi izučeni delavci 30 kron.

V Ljubljani, 3. sept. 1919.

Iz strokovnega in meznega gibanja.

Tržič. Dne 3. t. m. smo imeli v Tržiču sejo vseh odborov, na kateri smo sklepali o določitvi strokovnega tajnika za Tržič in okoliš. Odbori vseh strok. so se strinjali s tem in so izvolili na predlog s. Erhaha sodruga Bedina Ivana. Predlogu so odbori soglasno pritrdili. Ta krajevni strokovni tajnik bo uradoval vsako nedeljo od 9. do 12. ure opoldan, vsako sredo od 5. ure popoldne do 7. ure zvečer in vsako soboto od 4. do 6. ure popoldne v salonu konsumnega društva v Tržiču. — V krajevno strokovno komisijo so bili izvoljeni za čevljarje ss. Bukovnik Jožef in Bedina Ivan, za usnjarje Rogelj Ivan, za predilničarje Kristofek Franc, za lesne delavce Zaplotnik Ivan in Švab Franc, za kovinarje Čadež Viktor.

Stari trg pri Ložu. Opazujoč gibanje proletarijata po vsem svetu, smo se tudi mi zdramili, da pojdemo graditi važen temelj: delavsko strokovno organizacijo. Dne 27. avgusta 1919 smo imeli prvi ustanovni občni zbor pri g. J. Trohu. Sklenili smo, ustanoviti podružnico lesnih delavcev in se priključiti Osrednjemu društvu lesnih delavcev v Ljubljani. O shodu nismo mogli poročati prej, zato poročamo danes. V odbor so bili izvoljeni naslednji ss.: predsednik Jernej Dimic, podpredsednik Alojzij Krašovec, blagajnik Ivan Pirnat, zapisnikar Ivan Krašovec, Valentin Verhovec, Franc Gorše, Franc Krašovec. Namestniki ss.: Josip Šetina, Anton Zabukovec, Ivan Kalster, preglednika računov Franc Okoliš, Jakob Zgonc in Jakob Zabukovec. Članov šteje podružnica 45. Med delavstvom je vrlo zanimanje za organizacijo. Kakor drugod, imamo seveda tudi pri nas nasprotnike strokovnih organizacij. Tistemu kar svetujemo, naj pride zadnje nedeljo v mesecu ob treh popoldne na sejo pri J. Trohi, pa mu bomo razložili namen naše podružnice, da mu ne bo treba pošiljati orožnike poizvedovati o namenu našega društva. Savelj, Savelj, ne pihaj tam, kjer te ne peče. Vse se briga danes, kako si izboljša svoj položaj: kmet, obrtnik, duhovnik, advokat itd., le delavec bi se ne smel brigati zase. Proletariat se prebujati in mora priti na površje. Tebi, „Delavec“, pa kličemo, dramti in budi naše nezavedne tovariše.

Huda Jama. Ustanovni zbor Unije rudarjev bo vršil dne 14. septembra 1919. za Hudo jamo v Laškem trgu v pivnici ob 9. uri dopoldne.

Mezdno gibanje čevljarjev v Mariboru. V ponedeljek 1. t. m. je pričelo šest naših in šest mojstrskih zastopnikov pogajanja. Naše zahteve so bile osemurni delavnik in tri kategorije dnevne plače, in sicer po 32 K, 40 K in 48 K. Mojstri teh zahtev niso hoteli sprejeti, pač pa smo se sporazumeli; privolili smo v deveturni delavnik in končno sklenili naslednjo pogodbo: I. kategorija: čevlji šivani do pete ženski kakor moški K 70, šivani samo spredaj K 50, gladko zbiti K 35. — II. kategorija: V drugi kategoriji vse kakor zgoraj, samo povsod za 10 K manj. Vse staro delo se plačuje v tedenski plači v treh kategorijah, in sicer po K 180, K 150 in K 120. Prirezovalci in izdelovalci gorenjih delov K 180, K 250. Štepanci od K 120 do K 180. Med pogajanjem smo morali prenehati, ker nas je prehitela policijska ura, zaradi česar naj bi se druge točke zlasti glede reda v delavnicah obravnavala dne 2. t. m. ob 15. popoldne. A glej ga vruga. Komaj se drugi dan sestanemo, pa nam predstojnik mojstrov naznani, da dogovor prejšnjega dne ne velja, ker ga je mestni magistrat razveljavil, češ da bi bile to previsoke plače za čevljarje ter da se šele v petek dne 5. t. m. prično pogajanja ob navzočnosti zastopnika obrtne oblasti. Izjavil je tudi poleg drugih žalitev, da bo policija vsakega čevljarja, ki bi v sredo ne delal, dala zapreti in izgnati. Ali sodrugi so ostali trdni. Radovedni smo bili, zakaj se magistrat vtika v naše zahteve, ko se to še ni nikoli zgodilo. In tam smo izvedeli, da so mojstri sami prišli prositi, naj mestni magistrat razveljavi dogovor, ker jih je pekla vest, da so preveč obljubili. Mestni magistrat nam je pristal, da se vrše pogajanja že drugi dan, ne šele v petek. In zgodilo se je tako. Po kratkem pogajanju je zastopnik obrtne oblasti izjavil, da mora ostati pri dogovoru, s tem smo dokazali mojstrom, da znamo tudi braniti svoje pravice. Zahvaljujemo se za sodelovanje in trud zastopniku strokovnega tajništva sodrugu Erbežniku ter tudi delavstvu, ki se je v dvodnevni stavki tako vzorno vedlo. Mojstrom pa kličemo na svidenje.

Pekovski pomočniki v Mariboru so minuli teden stopili v stavko in so se po osemdnevni stavki pogodili s pekovsko zadrugo v soboto, da se dvigne sedanja tedenska plača od 105 in 115 na 150 in 160 kron. Ali takega boja, kakršnega so imeli pekovski pomočniki v Mariboru, že dolgo ni primere. Neki uradnik pri mestnem magistratu je menil, da more delavce kar kratkim potom prisiliti k delu, drugače da vse pošlje čez mejo v Avstrijo, — to je bilo veselje pri mojstrih. In ta uradnik se je celo drznil, da je hodil od delavnice do delavnice in strašil organizirane pomočnike — ti so pa vztrajali in zmaga je morala biti na strani delavstva. Zadnji trumf, ki ga je izvršil mestni magistrat mojstrom na ljubo, je bil ta, da je prepovedal peči beli kruh, da bi sami mojstri mogli napeči dovolj črnega kruha za trg. Pomočniki so imeli vse proti sebi in ni kazalo drugega, kakor da so se telefonično obrnili na osrednje društvo živilskih delavcev in sorodnih strok v Ljubljano, da ta ukrene vse potrebno proti takim manevrom in jim naredi konec ter so naprosili poverjeništvu za socialno skrb za posredovanje. V soboto zvečer sklicana pogajanja so prišla do zgoraj omenjenega rezultata. Poverjeništvu je zastopal komisar doktor Lemež, Osrednje društvo živilskih delavcev pa s. Berdajs iz Ljubljane in strokovno komisijo v Mariboru s. Erbežnik. V Mariboru se bo v pekovski stroki delalo 8 ur na dan, in sicer samo podnevi od 5. ure zjutraj naprej. V nedeljah se sploh ne dela. Da se je dosegel ta uspeh, je zasluga dobre organizacije pekov v Mariboru.

Dopisi.

Iz Kamnika. V ponedeljek, 8. t. m., je sklical pripravljalni odbor Nar. soc. stranke javno zborovanje v gostilni pri Debevca. Gospod Fink iz Ljubljane je razvil program stranke, ki nam podaja sliko kot da bi bila to stranka odpadnikov raznih strank. Po končanem zborovanju je bilo vpisovanje članov, katerih se je vpisalo celih 3, reci in piši tri. Pripravljalni odbor tvorijo deloma sami „majstri“ drž. smodnišnice. Ti so: Bl. Logar, Goltes, Straka in Roštan. Navedemo ta imena, da bo delavstvo vedelo, kaj se skriva za to najnovejšo liberalno zanjko. Iz tega je tudi posneti, kdo hujska v tovarni in kdo agitira za razdor med delavci!

Iz Meziške doline. Po »Slovencu« in »Večernem listu« se ponavlja prazno in brezmišlno besedičenje o gospodarskem črstvu za Meziško dolino. Mi na vse to ne bomo odgovarjali, ker smo zadevo dovolj pojasnili in ker se dopisom vidi, da jih narekuje sama hudobija. Da bo dopisnik potolažen, mu bomo še povedali, da se bo sprejelo v socialistična konsumna društva samo tiste, ki bodo tja sami pristopili. Če mislijo »Slovenčevci« dopisniki, da je prav za nje, če naše zavedno meziško delavstvo po krivici grde in obrekujejo, zaslužijo častno kolajno za politično modrost. Kupili mu jo bodo naši sodruzi iz Meziške doline, ki dobro vedo, da tare Slovenčevega dopisnika samo zato taka jeza, ker se naše gospodarske zadruga v Meziški dolini tako lepo razvijajo.

Domači pregled.

V vladnih krogih vlada še vedno nekaj nervoznosti. Kriza, ki se je pojavila v belgrajski vladi še vedno ni rešena. Pogajanja med strankami, pri katerih prihaja najbolj v poštev radikalna stranka (Protič) in še nekaj večjih klubov. Ker ima nova vlada povsem negotovo večino, je nedvomno, da se bo vlada v kratkem preosnovala v koncentracijsko vlado, v kateri bo zastopanih več strank. Imeli so že novo kombinacijo, v kateri bi socialisti ostali v vladi in bi s. Kristan prevzel socialno politiko. Ta pogajanja se menda nadaljujejo. V Belgradu polagajo vse premalo važnosti na interese Jugoslovanov. Pariška konferenca hoče naložiti državi 25 milijard vojne odškodnine, v državi vlada čudna disharmonija, ki utegne končno dovesti do velikih razočaranj. Na vseh straneh preže sosede, kako bi odcepili kos jugoslovanskega ljudstva od države. Italijani so že vzeli Primorje in del Kranjske, drugi pa še čakajo na plen. Nekdanji monarhistični in kapitalistični krogi bivše države so na delu in videti je, da tudi v Parizu in morda nekatere stranke v Jugoslaviji žele, da se osnuje srednjeevropska država, ki bi bila sposobnejša, da prenese vojna bremena v korist ententnim kapitalistom. Osvoboditev bi morala biti prvo, združitev balkanskih narodov na demokratični podlagi druga glavna stvar. A nihče se ne meni za to. Vse stranke se le skušajo, kako bi druga drugo opeharila. Ni je resnosti! Zato smatramo, da je potrebno, da socialno-demokratska stranka in delavstvo sploh začne tukaj povsem novo, samostojno akcijo v svoj dobrobit.

Proti mirovni pogodbi vlada v Belemgradu? Mirovna pogodba, ki jo hoče usiliti ententa srednji Evropi končno menda vendar ne ugaja vladi v Belemgradu, ker onejuje svobodo države v vsakem oziru. Tuje države bodo diktirale carino, nadzorovale in urejevale prometne pomočke, diktirale trgovske pogodbe, urejevale celo notranje verske in partikularistične raz-

mere. Tak mir nam hočejo usiliti. In ne čudimo se, da je končno prišla tudi vlada do spoznanja, da smo prodani. Radovedni smo le, če bodo v Parizu kaj zalegli naši ugovori. Smo čudni politiki, mi jugoslovanski politiki, zato nas tepe usoda.

Na državni obrtni šoli v Ljubljani se prične šolsko leto 1919-20 dne 19. t. m. Otvorjeni bodo nastopni oddelki: 1. višja stavbna šola; 2. višja strojna šola; 3. stavbna rokodelska šola; 4. strojna delovodska šola; 5. elektrotehnična delovodska šola; 6. mizarška mojstrska šola; 7. kiparska šola; 8. ženska obrtna šola; 9. javna risarska šola. Vpisovanje bo od 15. do 17. tm. po redu, ki je razviden iz tozadevnega razglašja v Uradnem listu št. 141, z dne 3. tm.

Začetek šolskega leta 1919-20. Po odredbi gospoda poverjenika za uk in bogočastje se začne šolsko leto 1919-20 z vpisovanjem dne 22. septembra 1919. Ta začetek velja za vse javne in zasebne srednje šole in za vse ljudske šole, ki so na kraju srednjih, oziroma meščanskih šol. Ostale ljudske šole začno šolsko leto v normalnem terminu.

Na obeh ljubljanskih gimnazijah, to je na humanistični gimnaziji v Tomanovi ulici in na realni gimnaziji na Poljanski cesti, se prične šolsko leto 1919/20. dne 22. septembra t. l. z vpisovanjem v I. razred. V II.—IV. razred se bodo vpisovali učenci dne 25., v V.—VIII. razred dne 26. septembra. Sprejemni izpiti za I. razred se vrše 23., ponavljalni, dodatni in sprejemni izpiti v II.—VIII. razred pa 24. septembra. Otvoritvena sv. maša bo dne 27., redni pouk se prične v ponedeljek, dne 29. septembra.

Velikovec, ustanovitev srednjih šol. Otvori se začasno v Velikovcu I. letnik gimnazije in učiteljska za šolsko leto 1919-20.

Gospodarska desorganizacija vlada pri nas še vedno skoro v enaki meri, kakor je vladala ob prevratu. Tovarne ne dobe potrebnih surovin, ne premoga, ne strojev, tako, da postaja kriza pravzaprav vsak dan večja. Dobili smo sporočilo iz Šoštanja, da bo tovarna usnja v Šoštanju (Vošnjak sinovi) ustavila 20. t. m. obrat, ker nima potrebnih surovin. To je žalostno znamenje. Strokovno tajništvo in Osrednje društvo usnarjev je takoj v sredo interveniralo pri poverjeništvu za obrt in trgovino, da to nepriliko prepreči. Če bi se obrat ustavil, bo nad 250 delavcev z družinami vred ob kruh in kaj to pomeni za kraj kakor je Šoštanj, bodo menda razumele tudi merodajne oblasti.

Rudarji. Podpisani trud sporoča vsem družinam rudarjev, ki so pred meseci odšli v Pečuj, da bo dospel v 3—4 tednih v Ljubljano posebni vlak, ki bo odpeljal vse še tu bivajoče družine brezplačno v Pečuj. Osrednji urad „Državne posredovalnice za delo“ v Ljubljani.

Avstro-ogrski bankovci. Izkaz Avstro-ogrske banke po stanju dne 31. avgusta kaže novo povišanje v prometu bankovcev, in sicer za 286.5 milijonov, tako da je s tem dosežena vsota 43.4 milijard kron.

Poštni promet. Po odloku ministrstva za pošto in brzojav od 31. avgusta t. l., št. 18830. je pisemski promet med kraljevino SHS in Nemčijo v istem obsegu kakor z Nemško Avstrijo po mednarodnih, nanovo določenih pristojbinah zopet otvorjen. Kurz 1:3, na primer: dopisnice prejšnja pristojbina 10 v, sedanja 30 vin. Pismo prejšnja pristojbina 25 vin., sedanja 75 v; priporočanje prej 25 v, sedaj 75 v, i. t. d.

Preki sod, ki je bil proglašen za več okrajev v Sloveniji je odpravljen.

„Državna posredovalnica za delo“ podružnica za Ljubljano in okolico. V

preteklem tednu od 1. septembra do 6. septembra 1919 je iskalo delo 179 moških in 54 ženskih delavnih moči. Delodajalci so pa iskali 99 moških in 53 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo 92. Pri vseh podružnicah „Državne posredovalnice za delo“ je od 1. januarja 1919 do 6. septembra 1919 iskalo delo 13.815 delavnih moči, delodajalci so pa iskali 11.673 delavcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 4362. Delo iščejo: Pisarniške moči (333), trgovski sodruzi in sodruidnice (319), dninarji in dninarice (102), služkinje in kuharice (105), peki, mlinarji, mesarji (102), poljski in tovarniški delavci in delavke (113), sluge, vratarji, hišniki, krojači, šivilje, čevljarji, vajenci raznih strok, oskrbniki, ekonomski, natakariji in natakarice, modistinje, vzgojiteljice, predilne delavke, strojni ključavničarji, mehaniki, strojniki, dimnikarji, monterji itd. Delo je na razpolago: poljskim in tovarniškim delavcem in delavkam (119), težakom in hlapcem, služkinjam in kuharicam, drvarjem, krojačem, šiviljam, čevljarjem, vajencem razne stroke, mizarjem, zidarjem, strojnimi in stavbenimi ključavničarjem, gozdarjem, mlinarjem, cestnim delavcem, delavcem za hudournike, strojarjem, sodarjem, žagarjem, sekačem, sobaricam, pletarjem, oglarjem itd.

Poslovodja Manz pri g. Pollaku v Ljubljani ni naklonjen slovenskemu delavstvu. Zato se je pričelo med delavstvom ogorčenje zoper postopanje tega moža. Spor se je za sedaj sicer poravnal, toda odkritosrčno bi svetovali, gospodu Manzu, da upošteva pošteno delavstvo in mu ne dela krivice.

Določbe glede plesa. Za prireditelj plesa se mora imeti dovoljenje ter plačati za to vpeljana taksa. Pravico, izdajati ta dovoljenja imajo županstva, odnosno župan kot načelnik krajevne policije na podlagi člena 28. obč. reda. Županu z dvema občinskima svetovalcema pristoji tudi v zmislu člena 58. obč. reda pravica kaznovati, če se je plesalo brez njegovega dovoljenja.

Radičeva žena in hčerki aretirane. Kmetiški agitator Stefan Radič je v preiskovalnem zaporu. Sedaj so aretirali tudi njegovo ženo in obe hčeri, češ, da hujskajo seljaško (kmetiško) ljudstvo k nepokorščini.

Svetovni pregled.

Avstrija je že podpisala mir, dasi je to napravila nerada, ker je mir zanjo enako drakoničen kakor oni za Nemčijo.

Stavci v Rimu stavkajo. Meščanske stranke se boje, da utegne ta stavka trajati do volitev, kar bi jim silno otežkočilo agitacijo za volilno borbo.

Delavska konferenca v Glasgowu. Na konferenci delavskih organizacij v Glasgowu je predsednik Bunning imel otvoritveni govor, kjer se je oficijelno izrazil pro-

Društveni funkcionarji in člani, pozori!

Da vsa nerazporazumljenja odstranimo, sporočamo, da je v soboto 37. tedenski prispevek t. l. zapadel.

Vsi člani, ki imajo prispevek plačan samo do 30 tedna, se opozarjajo, da ta teden zapadli prispevek vplačajo, ker drugače izgube članstvo.

Podpora se upravičenim članom le tedaj izplača, če je vsaj 30. prispevek t. l. že poravnal. Od izplačljive podpore pa se vsi zaostali prispevki odtegnejo.

ti vojni z Rusijo. Nato je govoril proti politiki neposrednega nastopanja, ki je po njegovem mnenju dokaz šibkosti delavstva. Angleški delavci lahko izvedejo vse reforme pravnim putem, namreč potem volitev. Vlada se ni držala programa, ki ga je razvijala pri zadnjih volitvah. Spominjal je delavce, naj složno dvigajo produkcijo, in je izrazil up, da pride v bližnji bodočnosti na Angleškem delavska stranka na krmilo.

Angleški rudarji za poddržavljenje rudnikov. „Telegraph“ poroča iz Londona, da je načelnik zveze angleških rudarjev izdelal izjavo, ki jo bo danes predložil konferenci poslancev rudarjev. V tej izjavi se trdi, da je politika britanske vlade za bodočo upravo rudokopov brez koristi. Zato se svetuje konferenci, naj odkloni vladni predlog. Le takojšnje poddržavljenje rudokopov more postaviti rudarsko industrijo na zdravo podlago.

Moč ruskih boljševiških čet. Iz Revala poročajo, da štejejo boljševiške čete vsega skupaj 1,225,000 mož, od kojih stoji 40.000 na severu, 165.000 na zahodu, 145.000 na jugu in 135.000 na vzhodu; v rezervi jih je 740.000.

Ameriško delavstvo zahteva splošno znižanje cen živilom. Washingtonski dopisnik „Timesa“ je razpravljal z nekim delavskim vodjem, ki je izjavil, da pride do stavk, ako se v Združenih državah cene splošno ne znižajo. Wilson bo moral najbrž odobriti mezne zahteve železničarjev. To bo stalo železniške družbe najmanj 800 milijonov dolarjev. — In pri nas? Oderuštvo cvete še bolj nego med vojno.

Obvestila.

Članom osrednjega društva živilskih delavcev in sorodnih strok v Mariboru (peki, mlinarji, mesarji, prekajevalci, kletarski, pivovarniški in sodaviški delavci plačujejo od 1. septembra t. l. naprej v I. razredu (kvalificirani delavci) po K 1.30, v II. razredu (pomožni delavci) po K 1.10 in v III. razredu delavke in mladoletni delavci po 90 vin. na teden na prispevkih. Časopis »Delavec« dobe vsi člani brezplačno pri zaupnikih v delavnicah ali v tovarnah.

Stavkovni sklad za stavkojoče kovinarje v Ljubljani.

2. izkaz:

Kovinarji podružnice Štore 300 K, kovinarji avto-delavnica 271 K, Kokalj Jož. nabral 179 K, Jak. Porenta 2 K, topniška delavnica 313 K, Kralj Ivan, trg. sotrudnik 8 K, Dražil Stefan 10 K, Hlebs nabral 26 kron, kovinarji podružnice Kamnik 250 K 80 vin., kovinarji Westnove tovarne v Celju 963 K, kovinarji podružnice Bistrica v R. 440 K, E. Kordeš 4 K, kovinarji delavnice Kregar 24 K, Jeraj Franc 20 K, Šubert L., delovodja v Rajhenburgu 10 K, neimenoivan 50 K, Karl Dermastia 50 K, Jos. Petejan 100 K, dr. D. Lončar 50 K, J. Koparč 50 K, V. Bukšeg 50 K, Anton Kristan 50 K, Melhior Čobal 50 K, dr. Topolovački 50 K, Slavko Henč 50 K, kolodvorski delavci 65 K, Peterlin Anton 10 K, kovinarji podružnice Jesenice 1592 K 50 vin., kovinarji podružnice Javernik 565 K, 30 vin., Neimenovan 10 K, Leo Živkovič, Saver Metalski, radnika Beograd 1000 K. Zveza trg. nastavljenecv 200 K, od ho.be do zmage, Močles pod Vrbo 5 K, Kristan Fr. 10 K, kovinarji podružnice Sv. Lovrenc 81 K, kovinarji podružnice Dobrava 484 kron; skupaj 7150 K 60 vin., prej izkazanih 16.740 K 66 v., skupaj 23.808 K 26 vin. Hvala lepa vsem darovalcem.

Vsem darovalcem naznanjamo, da imajo pravico vstopa v nabiralne pole

pri Osrednjem društvu, oziroma pri zaupnikih vsak dan. Na vprašanje jeseniških kovinarjev, ako smo od nasprotnih strank dobili denar, odgovarjamo sledeče: Znano nam je, da so na Jesenicah tudi nasprotniki nabirali ter da niso nam do danes nič obračunali. Kje je denar, nam ni znano. Vsem, ki imajo od Osrednjega društva kovinarjev nabiralne pole ali mogoče še nabrani denar, prosimo, da iste čimprej vrnejo. Ves denar, ki je bil doposlan strokovni komisiji, bo strokovno tajništvo v kratkem objavilo.

Izdajatelj in odgovorni urednik

IVAN TOKAN

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Naročajte in širite „**Naprej!**“

Zahtevajte

samo pristno „Hif“ kremo ki je radi svojih sestavin najboljša in zajamčena ter domača izdelek. Zaloga na debelo.

Oroslav Črtalič.
Resljeva cesta 20.

RAZGLAS.

Dr. Bogdan Derč ordinira za svoje članov Okrajne bolniške blagajne ljubljanske, in sicer: za noseče, za matere, za dojenke in otroke brezplačno vsak dan od 3. do 5. ure popoldan v Elizabetni bolnišnici v Streliški ulici (za Gradom).

Svojci, ki potrebujejo zdravniško pomoč, zglasiti se morajo prej v blagajnični pisarni na Turjaškem trgu št. 4, prvo nadstropje, oziroma poslati v pisarno svojega zastopnika, in dokazati svojo upravičenost s kako listino (z izpiskom iz rojstne knjige, poročnim listom itd.), da dobe nakaznico, brez katere ordinira zdravnik le v nujni sili. Kadar je ordiniral zdravnik brez nakaznice, poslati je naknadno po nakaznico.

V Ljubljani, dne 22. julija 1919.
Načelstvo.

KAJO DELIC

draguljar in zlatar

Ljubljana, Hlišerjeva ulica št. 4.

prporoča svojo

draguljarsko delavnico

za nova dela in popravila, kakor tudi za vsa zlatarska dela, pozlačenje posrebrnanje itd. Staro srebro in zlato se kupi po najvišjih cenah in se tudi predela v nove stvari broške, uhane prstane i. t. d.

Ivan Jax in sin

Ljubljana Dunajsta c. 17.

prporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za ple-
tenje
(Strickmaschinen)

za rodbino in
obrt. Pisalni
stroji Adler.
Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastoj in franko.

UČITELJSKA TISKARNA

LJUBLJANA, Franciškska ulica št. 6.

registralna zbirna i. imena zveza.

Tiskovine za šole, župan-
stva in urade. Najmoder-
nejše plakate in vabila
- za shode in veselice. -

LETNE ZAKLJUČKE

Najmodernejša uredba za
tiskanje listov, knjig, bro-
- - - - - - - - - - - - - - - -

STEREOTIPIJA LITOGRAFIJA.

Okrajna bolniška blagajna

v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nad-
stropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do
2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih
je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajno	Ordinira		Stanovanje
	popol.	popol.	
Dr. Košedina Peter splošno zdravljenje	211	1/21	Turjaški trg št. 4. v okr. bol. blag.
Dr. Ivan Zajec splošno zdravljenje	1/10	1/11	Turjaški trg št. 4. Franciškska ul. 2.
Dr. Viktor Brusčvar splošno zdravljenje	1/11	1/12	Hlišerjeva ul. 12. Turjaški trg št. 4.
Dr. Alojz Kraigher splošno zdravljenje	8	9	Turjaški trg št. 4. Poljanjska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico): brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove drage zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznico. Zdravila se dobe v vsah ljubljanskih lekarnah. Bolnišnica se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Zaveden delavec in zavedna delavka storita svojo dolžnost vedno o pravem času, ker poznata koristi organizacije, ker vesta, da je organizacija nujno potrebna za dosego boljših delovnih in mezdnih razmer.